

Тема: Географічні атласи

Мета: сформувати знання учнів про географічні атласи, їх значення й класифікацію; про історію створення; сформувати вміння користуватися інформацією, зображеною в атласах; розвивати просторову уяву .

Обладнання: підручник, зошити, відеоматеріал

Тип уроку: комбінований

Хід уроку

I. Організація класу

II. Актуалізація знань

опитування:

Що таке карта?

Яка існує класифікація карт?

Яке значення карт ?

III Мотивація навчальної діяльності

Чому збірник карт називається АТЛАС?

IV. Вивчення нового матеріалу

Крім карт, люди часто користуються географічними атласами.

Атлас - цілісне систематизоване зібрання різних географічних карт, виконане як єдиний картографічний твір.

У сучасних географічних атласах усі карти доповнюють одна одну і допомагають одночасно працювати з кількома картами. А це буває потрібно, коли аналізуєш якісь природні явища або складаєш комплексну всебічну характеристику певної території.

Атласи оформляють в вигляді окремих альбомів або книжок.

Іноді для зручності користування картами створюють розбірні атласи. Їхні окремі аркуші складено в папці або футлярі-коробці. Крім карт, атласи

містять пояснювальні тексти, довідкові матеріали, графіки та фотографії, що доповнюють карти. Географічні атласи призначені для навчання, дослідницької діяльності, практичного використання.

Залежно від призначення атласу карти добирають за певними ознаками: охопленням території, змістом, призначенням.

За просторовим охопленням розрізняють такі атласи: світу, частин світу, континентів або їх груп (Атлас Антарктики), атласи великих регіонів (Близького Сходу), атласи окремих держав або їх груп (Атлас України), регіональні атласи (Атлас Вінницької області) та атласи міст (Атлас Києва). Існують також атласи океанів, морів, проток, великих озер тощо. Створено також атласи інших планет Сонячної системи та їх супутників.

За змістом розрізняють атласи загальногеографічні (з переважанням фізичних карт з незначним доповненням тематичними), фізико-географічні (показують природні об'єкти та явища), соціально-економічні (включають карти населення та господарства), комплексні (поєднують карти з кількох тем).

За призначенням атласи бувають науково-довідкові, навчальні, широкого використання, краєзнавчі, морські навігаційно-географічні, воєнні, туристичні, дорожні тощо.

Науково-довідковий атлас є збірка й узагальнення наукових знань про відображення на його картах природних та соціально-економічних явищ, що призначені для ретельного вивчення їх особливостей з метою наукового дослідження та різноманітної практичної діяльності. Атласи широкого використання призначені як довідковий матеріал для широкого загалу користувачів. Вони дозволяють отримати достатньо повну уяву про природні й соціально-економічні явища, які відображені на них. Навчальні атласи є посібником для вивчення різноманітних явищ в школах та вузах.

Краєзнавчі атласи призначені для краєзнавчої роботи і як посібники для шкіл, що характеризують різноманітність місцевих історичних, географічних та інших особливостей.

Морські навігаційно-географічні атласи на картах океанів та морів детально характеризують рельєф дна, морські течії, навігаційний стан, засоби навігаційного обладнання та частину суші.

Дорожні атласи містять карти різних доріг та картосхеми.

Воєнні атласи є посібником для вивчення політичної, фізичної й воєнної географії та економіки територій, де можливі воєнні конфлікти.

Туристичні й дорожні атласи призначені для задоволення запитів туристів, спортсменів, автолюбителів, мандрівників. У них детально зображені туристичні об'єкти, мережа автомобільних доріг і залізниць, пішохідні, водні, автомобільні маршрути.

Для зручності використання випускають атласи різних обсягів і форматів: настільні, середні, малі, кишенькові.

Нині карти й атласи видаються не тільки на папері, а й на електронних носіях інформації (компакт-дисках). Такі атласи, окрім власне карт, часто наповнені великою кількістю додаткової інформації – текстами, схемами, таблицями, графіками, діаграмами, фотографіями, а також аудіо- та відеоматеріалами (мелодіями гімнів країн і народних пісень окремих регіонів, відеорядом цікавих місць тощо). Вже створено електронні атласи України, які містять десятки карт різного змісту. Сучасні комп'ютерні технології, які дозволяють поєднувати електронні карти, схеми, аерокосмічні зображення земної поверхні з різноманітною інформацією у таблицях, називаються геоінформаційною системою (ГІС). Вона дає можливість використовувати, аналізувати, зберігати, редагувати відображенні географічні данні. ГІС широко застосовуються при дослідженні проблем забруднення навколишнього середовища.

Географічні інформаційні системи (ГІС)

— це спеціалізовані програмні засоби збирання, зберігання, перетворення, відображення й поширення різноманітної доступної інформації з виведенням результатів з їх геопросторовим прив'язуванням на екран.

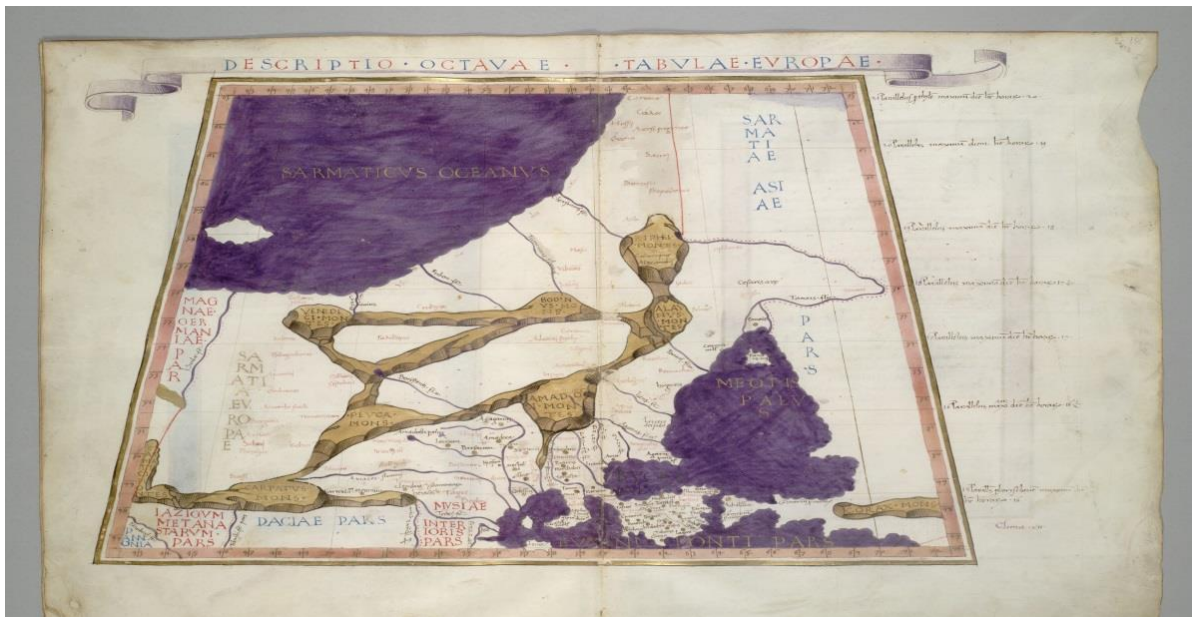
За їхньою допомогою карти можуть бути легко доповнені тривимірними зображеннями, графіками й таблицями, фотографіями та іншими засобами, у тому числі мультимедійними

Наприклад, картографічний сервіс **Google Maps**

Створення атласів

Першим географічним атласом вважають додаток з 27 геогр. карт до твору К. Птолемея «Посібник з географії» (2 століття). Довгий час цей збірник карт та йому подібні називали «Птолемеями».

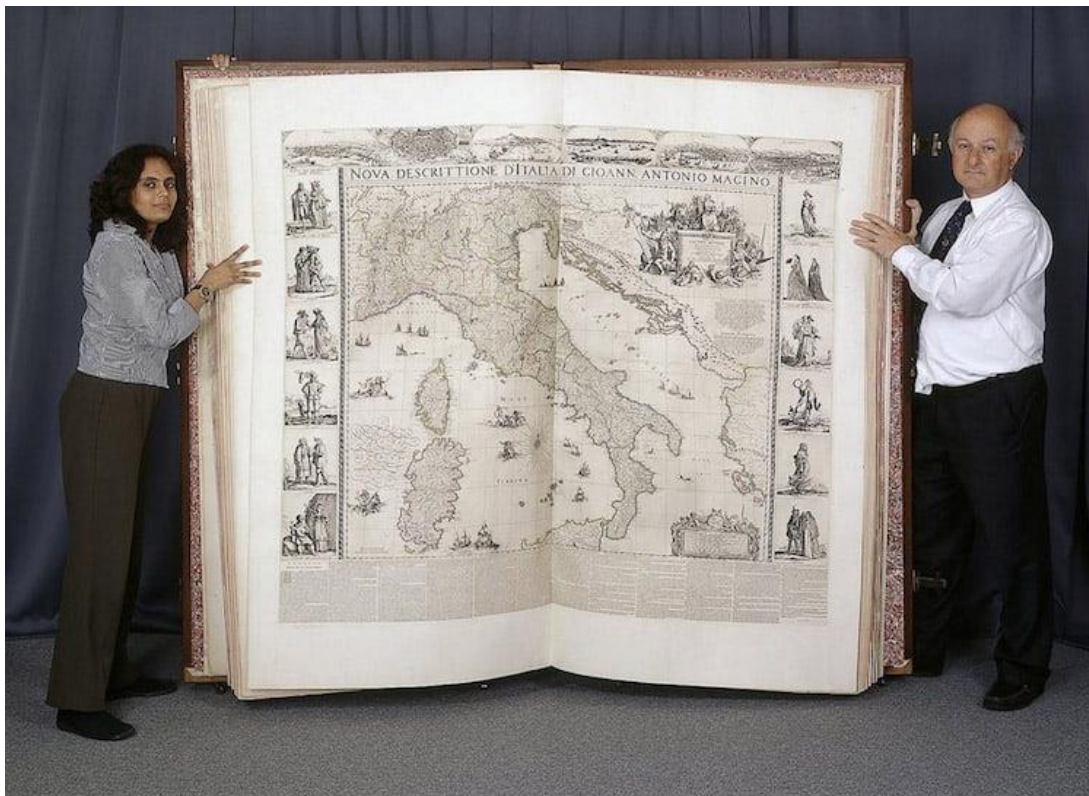

http://aokornus.at.ua/publ/atlas/atlas_ptolomeja/4-1-0-15

В епоху Відродження був виданий збірник географічних карт картографа Г. Меркатора (1595), символічно названий ім'ям міфічного велетня Атласа, . міфічного короля Лівії, що виготовив небесний глобус, зображенням якого була оздоблена обкладинка

У XVII ст. був створений атлас-велетень, який нині зберігається у міській бібліотеці Берліна. Він має розміри 110х170 см, уміщує 35 настінних карт і важить 175 кг. Це найбільший атлас у світі.

Перше зібрання карт України створив у XVII ст. французький інженер Гійом де Боплан.

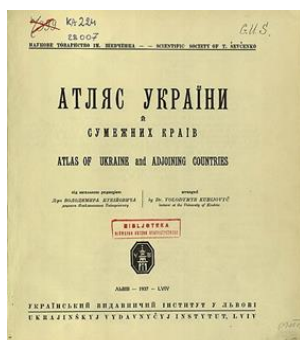

Перший Географічний атлас України» (Київ, 1928), упорядником атласу був Л. Кльований

У передмові упорядник характеризує атлас так: «Це видання є перша спроба дати за мапографічними даними наочну картину фізичного й економічного стану України. Спочатку була думка дати такий атлас, щоб він являв огляд всієї України в її етнографічних межах. Так всю попередню роботу й велося, але в періоді дальшої роботи повстало багато непереможних перешкод, головне, в одержанні найновіших матеріалів щодо закордонного обширу України, через що й довелося змінити план всього видання й дати в атласі тільки одну першу мапу всієї України, а в решті таблиць розглядати територію України в межах УСРР».

Атлас України й сумежних країв (англ. **Atlas of Ukraine and adjoining Countries**) — перший український національний видавничий атлас 1937 року під загальною редакцією Володимира Кубійовича. Карти технічно опрацьовані Миколою Кулицьким. У виданні детально висвітлено та опубліковано географічні карти України та українських етнічних земель. Виданий у Львові в Українському видавничому інституті у Львові за фінансування та організацією Наукового товариства імені Шевченка. Твір підсумував український картографічний період. Над виданням працювало десятки українських вчених. Наклад видання становив 4000 екземплярів.

У 2007 вийшов «Національний атлас України» (К., 2007), що містить 875 карт.

У 2007 році вперше був виданий Національний атлас України

Атлас складається з шести тематичних блоків:

1. загальна характеристика
2. історія
3. природні умови та природні ресурси,
4. населення й людський розвиток
5. економіка
6. екологічний стан природного середовища

Це одностомне фундаментальне видання має 440 сторінок. Вага одного примірника — майже 6,5 кг

Картографічні інтернет-джерела

Вебкартографія

— це сукупність технологій, пов'язаних зі створенням різноманітних віртуальних карт, їх розміщенням та обробкою в інтернет-просторі. Усі картографічні твори, наявні в мережі Інтернет, поділяються на чотири великі групи:

статичні зображення

інтерактивні зображення

картографічні анімації, фільми, мультимедійні продукти, віртуальні моделі

карти, атласи, космічні знімки в геоінформаційних системах.

Переваги електронних карт над паперовими

- Швидше оновлюються;
- Дають тривимірне зображення;
- Варіюється охоплення території
- Швидко опрацьовуються дані
- Автоматично знаходять необхідну інформацію
- Мають декілька шарів, які в процесі роботи можна включати або відключати, накладати шари один на інший у певному порядку.

Узагальнення матеріалу

Працюємо самостійно

1. Зайдіть за посиланням на офіційну сторінку Національного атласу України (<https://atlas.igu.org.ua/>). Що можна побачити в розділі АТЛАС та Зразки Карт. Порівняйте.
2. Використовуючи офіційний сайт Національного атласу України (<https://igu.org.ua/page/45>), доберіть інформацію про зміст і призначення цього наукового твору.
3. За адміністративною картою України в атласі установіть положення свого населеного пункту. Знайдіть українське місто, яке ви б хотіли відвідати. Прокладіть по карті маршрут та за допомогою масштабу обчисліть відстань, яку вам потрібно подолати. (Виконайте те саме завдання за допомогою програми Google Earth та порівняйте результати.)

Домашнє завдання: Опрацювати конспект, виконати завдання 1-3